

Frid, A., Panklaar voor de zitting. De praktijk van het strafproces rondom de rechter-commissaris, Arnhem, Gouda Quint, 1982, 272 p.

‘Opheldering proberen te verschaffen op een menswaardige manier, de waarheid onthullen met instandhouding van de persoonlijke waarde van de verdachte.’

‘Wil je dit vak goed beoefenen, dan zal je vooral moeten improviseren.’

‘De rechter-commissaris, als voorpost van de rechter, is een beroepsbeslisser; daarbij heeft hij één van de grootste goederen uit te delen die er zijn: de rechtvaardigheid.’

‘We moeten een zaak panklaar maken voor de zitting, zorgen dat alle ingrediënten in het dossier zitten.’

Inderdaad, de rechter-commissaris (R.C.), de Nederlandse onderzoeksrechter, leidt het gerechtelijk vooronderzoek en moet beoordelen of er termen aanwezig zijn om de verdachte te doen insluiten in het huis van bewaring en, zo ja, dit bevelen.

Dit is de juridische werkelijkheid. Aan de hand van meer dan 20 levenssecte verhoren in het kabinet van de R.C. poogt de auteur hiertegenover de sociale realiteit te schetsen. Geen enkel facet van het strafrechtelijk vooronderzoek blijft onbesproken.

Getracht wordt processen van juridische besluitvorming aanschouwelijk te maken. De R.C., bij wie de meeste strafzaken van enig belang belanden, verkeert in een dubbele geïsoleerde positie: zijn werkzaamheden worden (bewust of onbewust) onttrokken aan de openbaarheid. Wil men toch nader doordringen binnen zijn wereld, dan stuit men – als leek – op een nieuwe barrière: de zeer juridisch getekende literatuur over de taken en de bevoegdheden van de R.C.

A. Frid, verbonden aan het Criminologisch Instituut te Amsterdam, stond, voor de ontsluiting van deze interne ‘keuken’, in een zeer gunstige positie: gedurende enkele maanden kon hij terplaatse op het kabinet van de R.C. aanwezig zijn bij een aantal verhoren.

Uitgangspunt en rode draad doorheen het hele verhaal zijn dan ook de opvattingen van de R.C. over zijn activiteiten. Het blijkt dat het van zijn opvattingen, levensfilosofie en vaak momentele gemoedsgesteltenis afhangt of de verdachte al dan niet voor verdere berechting zal worden vastgehouden.

In de eerste hoofdstukken wordt de lezer ingeleid in de dagdagelijkse werkzaamheden van de R.C.: de dienstweek, de voorgeleidingen, de vordering van de Officier van Justitie, het verzamelen van bewijsstukken, de verhoren, het controleren van de juridische problemen, ...

Interessant hierbij zijn naast de feitelijke gegevens, de levendige verhoren, de kritische randbemerkingen, de talrijke situatietekeningen, de schematische overzichten en een aantal ‘interne’ standaardformulieren: ‘Vordering tot Gerechtelijk Vooronderzoek’, ‘Bevel tot bewaring’, ‘Bevel tot in verzekeringstelling’, ...

De kloof tussen de juridisch/formele gang van zaken en de praktijk van elke dag wordt er telkens benadrukt en aan de kaak gesteld. Zo wordt gewezen op de fictie van het 'zwijgrecht' van de verdachte bij het vooronderzoek, de zogenaamde letterlijke weergave van het verhoor, waarbij de verdachte vaak niet meer dan 'ja' of 'nee' antwoordt op de vragen van de R.C. Dit raakt immers de kern van het vooronderzoek en zet de rol van de R.C. op de helling. Hij mag dan een bekwaam jurist zijn of een bekwaam debatteur, waartoe wendt hij deze eigenschappen aan?

Bijzondere aandacht krijgt de Voorlopige Hechtenis. De auteur slaagt erin deze technische aangelegenheid inzichtelijk te maken voor de niet-jurist. Daarbij zoekt hij naar de impliciete vooronderstellingen die aan de grondslag liggen van een R.C. om een Voorlopige Hechtenis te bevelen.

'Als ze erachter komen, is het fout. Als ze er niet achter komen is het goed!' Met deze populaire uitspraak schetst A. Frid in een volgend hoofdstuk het portret van de verdachte. Deze wordt in het vooronderzoek vaak overladen met onthullende, onbegrijpelijke kwalificaties en stigma's: recidivist, toxicomaan, werkloze, vreemdeling, landloper, ...

Aandacht krijgen ook de figuranten in het hele toneel: de advocaten, de 'picketdiensten' die ondergebracht zijn in een groot aantal bureaus voor Rechtshulp, de tolken, de getuigen, de deskundigen.

Bij de belichting van de reclasseringsraden, voor het verlenen van 'vroeghulp', komt de auteur tot gelijkaardige conclusies die getrokken worden in het Ronde Tafelgesprek over de meningen van maatschappelijk werkers (*Panopticon*, 1982, 329 e.v.): de numerieke zwakte van het aantal reclasseringswerkers, de 'pottekijker'-appreciatie door de gerechtelijke overheid, ...

Tot slot handelt het boek over de werking van de Raadkamer in de praktijk met de besluitvorming aldaar. In het laatste hoofdstuk laat de auteur nog eens de R.C. aan het woord: hoe reflecteert hij over dit alles?

'*Panklaar voor de zitting*' kan gelezen worden door een ruime lezerskring. Het is een 'must' voor elkeen die op een of andere wijze te maken heeft met het vooronderzoek in strafzaken en die noch van de juridische, noch van de feitelijke gang van zaken op de hoogte is.

De populariteit van dit boek is zijn grote verdienste, maar ook zijn beperking: de wetenschapper mist er voetnoten, kwantitatieve en statistische gegevens, literatuurlijst en verwijzingen, die bewust door de auteur werden gemeden.

'*Panklaar voor de zitting*' past in het boekenrek van welzijnswerkers, justitiële hulpverleners, studenten in de rechten en criminologie, alsmede politionele en rechterlijke ambtenaren.

Koenraad Timmerman

Mortier, G., Verkeerssignalisatie, Uitgeverij Vanden Broele, Brugge, 1981, losbladig, 264 p.

Uw recensent is geen verkeersdeskundige. Het voordeel van dit nadeel is dat hij dan ook goed geplaatst is om te beoordelen, als leek dan, in hoeverre de auteur erin geslaagd is om één van de bedoelingen die hem in de reclamefolder voor dit werk wordt toegeschreven, met name het hoe en waarom van de verkeerssignalisatie duidelijk maken voor de gewone weggebruiker, heeft waargemaakt. Eerst een woord echter over de inhoud en de structuur van dit werk.